досліджуваній науці, у власному житті, – мабуть, це і є найскладніша і відповідальніша задача викладача вищої школи.

Змістовно-порівняльний аналіз наукової літератури показує, що взаєморозуміння виступає і мотиватором відносин викладача і студента. Так, ситуативна затребуваність взаємопізнання, взаємоінтерпретації, взаємоприйняття, взаємоповаги, взаємодовіри, взаємоочікування веде до актуалізації та поглиблення освітньої взаємодії. Взаєморозуміння на високому рівні свого розвитку стає і для викладача і для студента продуктивним джерелом мотивів духовної праці по вдосконаленню взаємовідносин.

Приходимо до висновку, що *специфіка взаєморозуміння викладача і студента у педагогічному процесі вищої школи полягає*:

– по-перше, у провідній ролі викладача в досягненні взаєморозуміння зі студентом, оскільки він є не просто учасником міжособистісних відносин, але й організатором цього процесу, який визначає його цілі, зміст і форми;

– по-друге, у суб'єкт-суб'єктному характері відносин викладача і студента, який сприяє розкриттю інтелектуального-творчого потенціалу майбутнього фахівця і формує довіру як якісну характеристику міжособистісної взаємодії;

– по-третє, у гуманістичній спрямованості професійної діяльності викладача, яка зумовлюється особливостями особистості викладача, позиціями у відносинах зі студентами; характером взаємодії під час проведення лекційних, семінарських і практичних занять; манерою подання навчального матеріалу, індивідуально-гуманістичним підходом до кожного студента.

Таким чином, взаєморозуміння викладача і студента у вищій школі є психолого-педагогічним феноменом якості спілкування, діяльності і поведінки суб'єктів педагогічної взаємодії; якісною характеристикою формування суб'єкт-суб'єктної ціннісно-змістовних відносин, а також чинником інтелектуально-пізнавальної активності студента, оволодіння ним фаховими компетентностями в процесі професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
2. Енциклопедія освіти / за ред. В. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Калмыкова З. И. Педагогика гуманизма. Москва : Знание, 1990. 145 с.
4. Хоменко А. В. Теоретико-методичні засади міжособистісного взаєморозуміння системі «викладач-студент». *Дидаскал*. № 11. 2011. С. 181–187.

Марина ТИХОНЕНКО

ФОРМУВАННЯ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Виховання не повинно обмежуватися лише особистим впливом педагога на кожного учня. Цей процес обов'язково повинен підсилюватися різностороннім впливом колективу, який не лише забезпечує свободу і захищеність індивіда, а й виступає як носій здорової моралі й акумулює в собі багатство моральних та художньо-естетичних відносин. Тому важливо навчити учнів працювати в колективі, приносити користь, поважати думку та працю своїх одногрупників, наставників та педагогів, дослухатися до порад, розрізняти добро і зло, допомагати учням, які відстають. А правильно підібрані методи і засоби формування учнівського колективу сприяють всебічному розвитку особистості та підвищують ефективність, засвоєння навчального матеріалу.

Тому, педагоги у своїй діяльності намагаються досягти мети, а саме:

- формування учнівського колективу, здатного до дидактичної суб'єкт-суб'єктної взаємодії та взаємодопомоги при вивченні навчальних передметів;
- формування здорового морально – психологічного клімату, комфортного середовища, взаємоповаги та взаємодопомоги
- створення умов для інтелектуального, морального, емоційного, творчого самовираження учнів;
- формування позитивної життєвої позиції для кожного учня та колективу в цілому;
- сприяння розвитку творчого потенціалу та професійного зростання.

Л. І. Новікова розробляла проблему формування і управління саме дитячого колективу як інструменту все стороннього розвитку дитини. Учнівський колектив правильно функціонує за умови цілеспрямованого керівництва педагога, який проектує його структуру, організовує змістовне життя, що впливає на відносини в навчальній групі.

Психолог А. В. Петровський, характеризуючи особливості розвитку колективу, виділив декілька фаз, що послідовно змінюються:

- адаптація особистості в колективі, передбачає активне засвоєння особистістю діючих в даній спільноті норм і оволодіння відповідними формами і засобами діяльності;
- індивідуалізація, породжується суперечністю між досягнутою особистістю адаптацією в колективі і незадоволеною потребою в максимальній персоналізації;
- інтеграція особистості в колективі, колектив приймає особистість, оцінює її індивідуальні особливості, а особистість в свою чергу встановлює відносини співпраці з членами колективу[1, с. 255].

В. О. Сухомлинський розглядав колектив як засіб етичного і духовного розвитку людини. Він зазначав: «Колектив – дитячий, підлітковий, юнацький – дуже складна єдність. Це річка, яка живиться тисячами струмків» [2, с. 562]. Протягом періоду після того, як учні переступили шкільний поріг, у групі ще нема і бути не може того, що ми вкладаємо в поняття колектив. Колектив створюється поступово. Передусім, створення колективу залежить від особи викладача,особливо класного керівника. Практика доводить, що у закладі професійної освіти позитивно сприймаються викладачі, яким властиві емоційна стабільність, особистісна зрілість, соціальна відповідальність, високий професіоналізм, здатність виявляти зацікавленість у спілкуванні, демонструють адекватність сприйняття.

Великий педагог В.О. Сухомлинський писав: «Колектив – це дуже чутливий інструмент, який творить музику виховання, необхідну для впливу на душу кожного вихованця, – творить тільки тоді, коли цей інструмент налаштований. А налаштовується він лише особистістю педагога, вихователя, точніше: налаштовується він тим, як дивляться вихованці на педагога як на людину, що вони в ньому бачать і відкривають… Якщо ми говоримо про те, що колектив - велика виховна сила, то, образно кажучи, ми маємо на увазі квітучу й зелену крону дерева, яку живить глибоке й непомітне з першого погляду коріння, і цим корінням є духовне багатство вихователя» [3, с. 478]. Незалежно від того, наскільки важкою є робота створення колективу, вона безумовно необхідна для учнів, тому що основна структурна ланка у закладах професійної освіти – це група. Саме в ній зароджується інтерес до навчання, формуються соціальні відношення між учнями. Група - система, яка допомагає реалізувати піклування про соціальне благополуччя учнів, вирішує проблему їхнього дозвілля, згуртовування колективу, формування відповідної емоційної атмосфери. Організатором діяльності учнів у навчальній групі, координатором впливу був і залишається класний керівник. У процесі навчальних занять, суспільно корисної продуктивної праці, громадської діяльності під керівництвом учителя закладаються і дедалі розвиваються основи внутрішньої єдності, закладається первинний колектив. Колектив – це творіння педагога. У колективі, відбиваються виховні ідеали та

світогляд педагога. Викладач повинен зробити все від нього залежне для того, щоб його група стала колективом, тоді кожному учню буде комфортніше в навчальному середовищі, він із задоволенням йтиме до свого закладу освіти. Класний керівник – ключовий елемент в організації виховання. Він повинен сприяти максимальному індивідуальному розвитку особистості та створити таку підтримку під час нелегкого входження учнів у суспільне життя. Досвід роботи у закладі професійної освіти дає змогу усвідомити організаторську, стимулюючу, виховну та координаційну функції класного керівника на прикладах навчання учнів розв'язанню конфліктів, допомозі одне одному, усвідомлювати себе однією сім'єю.

Силу колективу складає його згуртованість. Вона буває дуже високою, коли люди тісно пов'язані один з одним і разом відповідають за досягнення мети, що стоїть перед ними і колективом в цілому, а тому роблять все для успіху. Буває і дуже низькою, коли колектив не чітко організований, тобто відсутня загальна мета і кожен діє сам по собі, прагнучи продемонструвати індивідуальні результати навіть в шкоду іншим.

Характерними ознаками розвитку групи на шляху формування колективу виступають:

- спрямованість (зміст групових цілей, мотивів і цінностей);
- організованість;
- підготовленість до виконання спільної діяльності;
- інтелектуальна, емоційна і вольова комунікативність;
- стресостійкість.

Форми організації виховання поділяють на масові, групові (гурткові), індивідуальні.

Ми відносимо до масових форм: конференції, тематичні вечори, вечори запитань і відповідей, тижні з різних предметів, зустрічі з видатними людьми, огляди, конкурси, олімпіади, туризм, фестивалі, виставки стінної преси тощо.

Читацька конференція – це важливий засіб пропаганди художньої та науково-популярної літератури серед учнів, який допомагає їм глибше зрозуміти зміст та поетику твору, прищеплює літературно-естетичні смаки. Конференції проводять на матеріалі одного або кількох творів однієї теми, творчості письменника, з окремої літературної або наукової проблеми. Залежно від типу конференцій та індивідуальних особливостей читацького колективу визначають структуру її проведення. На 1–2 курсі вона наближається до бесіди, під час якої учні висловлюють своє ставлення до конкретного твору, читають напам'ять уривки з нього, ставлять інсценівки або перегляд кінофільмів. На старших курсах учні виступають з доповідями, повідомленнями, в яких розмірковують про моральні риси, якості та вчинки персонажів, аналізують художні особливості творів.

Групові форми виховної роботи ми розглядаємо як проведення політичних інформацій, години класного керівника, гуртки художньої самодіяльності, екскурсії, походи та ін. У неофіційній обстановці учні проявляють риси характеру, які можна не помітити на уроках.

Отже, головним завданням педагогічних працівників закладу професійної освіти є формування згуртованості колективу навчальної групи. Дуже важливо навчити таких учнів працювати в колективі, приносити йому користь, поважати думку та працю своїх колег, наставників, педагогів. Виховний вплив колективу на особистість учня буде ефективним за умови розумного поєднання педагогічного керівництва зі створенням умов для прояву учнями самостійності, ініціативи, розкриття творчого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Петровский А. В. Личность, деятельность, колектив. 1982. 255 с.

2. Сухомлинський В. О. Колектив як знаряддя виховання. Як створюється колектив, на чому він тримається. Вибрані твори в 5-ти т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 2. С. 562–566.

3. Сухомлинський В. О. Принципи виховання шкільного колективу. Вибрані твори в 5-ти т. Київ : Радянська школа, 1976, Т. 1. С. 406–411.

Дар'яна ФЕДІЙ

МЕТОДОЛОГО-ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Важливою функцією методології (її філософського рівня) є світоглядна інтерпретація результатів науки з точки зору тієї чи іншої картини світу. Викладання змісту науки характеризує її закономірності, принципи, тенденції розвитку у ретроспективі. Будь-яка галузь наукового знання пройшла шлях виокремлення з інших сфер науки, набуття статусу незалежної, самостійної, рівноправної. Вибір і обґрунтування напряму наукового дослідження, як і викладання змісту науки, вимагає рефлексії шляху, що пройдено, осмислення нормативного методологічного знання.

Метод виховання – це спосіб впливу вихователя на свідомість, волю і поведінку вихованця з метою формування у нього бажаних якостей, всебічного гармонійного розвитку особистості. Це досить складний інструмент впливу на особистість. Помилково бачити у методах виховання своєрідні рецепти для досягнення мети. Відомий польський педагог Я. Корчак писав: "*Я не знаю і не можу знати, як невідомі мені батьки в невідомих для мене умовах можуть виховувати невідому мені дитину*". Педагог має володіти значним спектром методу виховання, глибоко розуміти психолого-педагогічні засади кожного методу і виявляти педагогічну мудрість та майстерність при застосуванні того чи іншого методу щодо конкретної особистості, зважаючи на реальні обставини. ***Загальні методи виховання*** *традиційно класифікуються залежно від їх* ***функціональної спрямованості***. На цій основі виділяють такі ***три групи методів***:

-формування світогляду й духовно-аксіологічних орієнтацій;

-методи організації діяльності і формування поведінки;

-методи стимулювання та коригування поведінки і діяльності особистості.

Структура методів виховання: ***загальні методи виховання:***

-формування свідомості й переконання (переконування, приклад, вимога);

-організація діяльності й формування поведінки (вправи, привчання);

-стимулювання та коригування поведінки й діяльності особистості (схвалення, осудження).

Коротко зупинимося на характеристиці основних методів виховання.

Переконування – це метод, що передбачає навмисний цілеспрямований вплив на свідомість, волю і почуття вихованців з метою формування в них стійких переконань. Переконування – провідний спосіб впливу педагога на вихованців з використанням такого важливого засобу, як слово. Для реалізації вимог методу переконування використовують низку прийомів, які є складовим методу. Це пояснення, розкриття наслідків дій, бесіда, диспут, звернення до почуттів совісті й честі та ін.

Приклад – метод виховання, який передбачає організацію взірця для наслідування з метою оптимізації процесу соціального успадкування.

Важливе місце в системі методів займає вимога як метод педагогічного впливу на свідомість вихованця з метою викликати, стимулювати або загальмувати окремі види його діяльності. Метод вимоги перебуває в тісному зв'язку з іншими методами. Ефективність виховної роботи багато в чому залежить від поєднання методів, зокрема, методу переконування із системою вимог. Не випадково А.С. Макаренко неодноразово